

۲,۴۴۹۷۸

السلامة للجميع

اعدام کودکان و تعهدات بین المللی دولت ایران

مؤلف :

سیدمصطفی رضوی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

سجش

انتشارات
تأسیس ۸۷۱۸

سرشناسه :	رضوی، سیدمصطفی، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور :	اعدام کودکان و تعهدات بین‌المللی دولت ایران/ مؤلف سیدمصطفی رضوی.
مشخصات نشر :	تهران: انتشارات راه دکتري: سنجش و دانش، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهري :	۹۸ص.
شابک :	۹۷۸-۶۲۲-۲۴۱-۰۰۱۵-۸
وضعیت فهرست نویسی :	ف.ب.
موضوع :	موجبات بزرگوار -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران
موضوع :	Juvenile delinquents -- Legal status, laws, etc. -- Iran
موضوع :	حكم اعدام -- ایران
موضوع :	Capital punishment -- Iran
موضوع :	کودکان (حقوق بین‌الملل)
موضوع :	Children (International law)
رده بندی کنگره :	۹۰۷۶HV
رده بندی دیبلی :	۳۶۰۹۵۵/۳۶۴
شماره کتابشناسی ملی :	۵۶۸۴۵۸۶

عنوان: اعدام کودکان و تعهدات بین‌المللی دولت ایران

مؤلف: سیدمصطفی رضوی

ناشر: انتشارات سنجش و دانش

تأیید چاپ: اول ۱۳۹۸

صفحه آرایي: مهديه مخبري

طراح جلد: مهتاب دوستي

ناظر: تسرين خاني

تراژ: ۵۰۰ نسخه

«کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ است»

بهاء : ۲۵۰۰۰۰ ریال

چاپ و نشر: تهران، ملارد، مارلیک، بلوار هفت تیر، مجتمع تجاری اداری امیر، آکادمی تخصصی دکتری تلفن تماس: ۰۲۱-۶۵۱۴۰۰۲۷

فروشگاه: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پلاک ۱۲۶، وب سایت: www.sanjesh.ir پست الکترونیک: katab.sanjesh@gmail.com

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۱۶	بخش اول: کلیات
۱۶	مفاهیم و مفاهیم شرایط مسئولیت کیفری کودک و موانع آن
۱۷	فصل اول: مفاهیم
۱۷	مبحث اول: مفهوم کودک
۱۷	گفتار اول: مفهوم کودک از منظر متخصصین
۱۸	بند اول: مفهوم کودک از دیدگاه جرم شناسان
۲۰	بند دوم: مفهوم کودک از دیدگاه روان شناسان
۲۲	بند سوم: مفهوم کودک از دیدگاه جامعه شناسان
۲۴	گفتار دوم: مفهوم کودک در فقه اسلام
۲۷	گفتار سیم: مفهوم کودک در قوانین ایران
۳۱	گفتار چهارم: مفهوم کودک در کنوانسیون حقوق کودک و سایر اسناد بین المللی
۳۴	مبحث دوم: مفهوم مسئولیت کیفری و نقش سن در تعیین آن
۳۴	گفتار اول: مفهوم مسئولیت کیفری
۳۵	گفتار دوم: نقش سن در تعلیق مسئولیت کیفری افراد
۳۷	مبحث سیم: مفهوم اعدام و ضرورت اجرای آن
۳۷	گفتار اول: مفهوم اعدام
۵۰	فصل دوم: مبنا ضرورت و شرایط تحقق مسئولیت کیفری کودکان و عوامل رافع آن در قانون مجازات اسلامی و اسناد بین المللی
۵۰	مبحث اول: مبنا و ضرورت مسئولیت کیفری کودک
۵۰	گفتار اول: مبای مسئولیت کیفری کودک

مبحث دوم: شرایط تحقق مسئولیت کیفری کودک و عوامل رافع آن.....	۵۳
گفتار اول: شرایط تحقق مسئولیت کیفری کودک.....	۵۳
بخش دوم.....	۶۹
مبحث اول: شرایط اعمال مجازات اعدام کودک در قانون مجازات اسلامی و انطباق و عدم انطباق آن با تعهدات ..	۷۰
گفتار اول: بلوغ شرعی.....	۷۰
گفتار دوم: سن بین ۱۵ تا ۱۸ سال.....	۷۴
گفتار سوم: ارتکاب رخی جزائیم خاص.....	۷۵
گفتار اول: افراد تابع شرعی.....	۷۸
گفتار دوم: اطفال بالغ بین ۱۲ تا .. سال.....	۸۰
گفتار چهارم: وجود عوامل موجب جرم.....	۸۲
مبحث اول: تعیین ماهیت تعهدات دولت ایران در عدم اجرای مجازات اعدام.....	۸۵
گفتار اول: ماهیت تعهدات دولت ایران در عدم تعیین مجازات اعدام کودک.....	۸۵
مبحث دوم: پیامدهای اعمال مجازات اعدام کودک از منظر حقوق بین المللی با توجه به ماهیت تعهدات ذکر شده	
از قانون ایران.....	۹۰
گفتار اول: پیامدهای تعیین و اعمال مجازات اعدام کودک.....	۹۰
منابع.....	۹۵

باید توجه داشت که دوران کودکی، دوران پایه گذاری شخصیت انسان می باشد و سلامت روانی و جسمانی انسان، به نحوه و چگونگی گذراندن این دوران وابسته می باشد. عدم رشد جسمانی و عقلانی کودک ایجاب می نماید که قانون گذار حمایت های ویژه و خاصی را متوجه این قشر از جامعه نماید. در این راستا، نهاد ها و همچنین قوانین حمایت گر به منظور جبران ناتوانی کودکان از حفظ حقوق خود، نقش موثری ایفا می نمایند. اگر چه دیگر اقلیت ها ضعیف جامعه مانند زنان، آوارگان و پناهندگان نیز به این گونه حمایت ها نیاز دارند، اما آنچه اهمیت این گونه حمایت ها را در مورد اطفال و کودکان پررنگ تر می نماید، شکل گیری وجود انسان و ابدیت شخصیت او در این مرحله زندگی می باشد.^۱

در مجموع اولیه با این که قوانین مدونی نبوده لکن به منظور حفظ نظم و آرامش، مقررات سختی حکم فرما بوده است. متخلفان از نظام اجتماعی، یک فرد بد طینت و خبیث و غیر قابل ترحم محسوب می شده و حاکم و فرمانروایان برای در امان ماندن از غضب الهی او را به شدت مجازات می کردند. عفو و گذشت جزو معایب به شمار می رفت. انتقام، فردی نبوده و حد و حصر نداشته است و شامل اقوام و کسان مجرم نیز می گردیده است. اطفال و جوانان نیز در انتقام جوئی سرگذشت غم انگیزی داشتند. در خصوص انتقام جوئی از اطفال در ایران باستان چنین نقل شده است که گاهی برای به اقرار درآوردن پدر یا برتری، کودکان آنان را در حضورشان زجر و شکنجه می دادند.^۲

حقوق بشر، سلطه و اختیاری می باشد که هر فرد انسانی به محض تولد و حتی پیش از آن به اعتبار انسان بودن بودن کسب می نماید. این حقوق ذاتی نوع بشر است، زمان، مکان و وضعیت خاص نمی شناسد و تعطیل بردار نیز نمی باشد. لذا کودک و طفل بودن نیز نه تنها

^۱ سادات سید علیا، ۱۳۸۲، «ادرسى كیفى اطفال در حقوق ایران، نشریه حقوق دادگستری، شماره ۴۵، ص ۱۰۴.

^۲ خلیلی، ۱۳۵۹، «تاریخ کشتار و آزار در ایران، تهران، ص ۲۳۵.

انسان ها را از این حقوق خود محروم نمی کند، بلکه با توجه به وضعیت سنی، روحی، عاطفی، روانی و نیز برخی ویژگی های دیگر اطفال، منجر به این مهم می گردد که تمام جهانیان به ویژه نهادهای مسئول و متولی نیز توجه و نگاهی ویژه به این موقعیت خاص داشته باشند و جامعه جهانی به ویژه سازمان ملل و مجمع عمومی آن و سایر سازمان های تابعه به وضع پاره ای از مقررات دست بزنند.^۱

برای اصلاح و تربیت مجرمین، باید انگیزه ارتکاب جرم، موقعیت شخصی مجرم، وضع روانی و جسمی وی مورد بررسی و مطالعه دقیق قرار گیرد پس قاضی قبل از صدور رأی، بایستی مجرم را تحت اسرواسیون (شناسایی شخصیت) قرار دهد و اجرای روشهای اصلاحی و تربیتی نیز توأم با آموزش علمی و حرفه باشد و در صورت عدم موفقیت در تربیت محکوم، باید او را تحت درمان قرار دهند. مجازات افرادی که شخصیت تلقین پذیر داشته و دست اراده اند اثر ترغیبی داشته و در پیشگیری انحصاری مؤثر است.^۲

با گذشت زمان و همچنین الهام گرفتن از بنیاد موسسین مکتب های مختلف فکری و نهضت دفاع اجتماعی، اعلامیه ها و قطع نامه ها و همچنین کنوانسیون هایی در مورد اطفال و نوجوانان به تصویب رسید.

در سال ۱۹۲۴ میلادی، در ژنو (سوئیس) اولین اعلامیه - معیت اطفال منتشر گردید و منشأ اثر مهم در تدوین و اصلاح قوانین کشورهای مختلف گردید. در ۱۰ سپتامبر سال ۱۹۴۸ میلادی، مجمع عمومی سازمان ملل اعلامیه جهانی حقوق بشر را در ۳۰ ماده تصویب و درجه افکار عمومی را به منع شکنجه، طرز دادرسی و اجرای مجازات حبس معطوف داشت. در اجرای مفاد اعلامیه حقوق بشر اکثر کشور ها قوانین مربوط به اطفال و جوانان را مورد تعدیل نظر قرار داده و اصلاح نمودند. در ۲۰ نوامبر ۱۹۵۹ میلادی، مجمع عمومی سازمان ملل اعلامیه

^۱ گودرزی بروجردی، محمدرضا؛ مقدادی، لیلا؛ السی، سانا، ۱۳۸۴، حقوق جزا: نظام کیفری اطفال در تناقض با موازین حقوق بشر.

نشریه اصلاح و تربیت، شماره ۲۹، ص ۳۳.

^۲ دانش، تاج زمان، ۱۳۸۶، دادرسی اطفال بزهکار در حقوق تطبیقی، چاپ چهارم، نشر میزان، ص ۲۸-۲۷.

جهانی حقوق کودک را در ده اصل تصویب کرد. در ۱۴ دسامبر سال ۱۹۷۴ میلادی نیز، اعلامیه حمایت از زنان و اطفال در موارد اضطراری و برخوردهای مسلحانه و جنگ به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل رسید.

از بدو تأسیس سازمان ملل متحد، لزوم تشکیل دادگاه های خاص اطفال و جوانان و اجرای روش های اصلاحی و تربیتی و یا درمانی همواره مورد توجه مجمع عمومی سازمان ملل بوده است. در سال ۱۹۵۰ میلادی، مجمع عمومی سازمان ملل تشکیل کنگره های بین المللی را تحت عنوان بازگیری از وقوع جرائم و تربیت و درمان مجرمین در هر ۵ سال در یکی از کشورهای جهان تصویب نمود.

در ۲۰ نوامبر سال ۱۹۸۹ میلادی، مجمع عمومی سازمان ملل کنوانسیون حقوق کودک را در ماده ۵۴ تصویب و متن آن را برای اجرا به دول عضو ابلاغ نمود. در اجرای مفاد ماده ۴۳ جهت حصول اطمینان از اجرای عنوان مذکور، کمیته ای تحت عنوان کمیته حقوق اطفال مرکب از ۱۰ نفر از متخصصین صلاحیت دار از ۵ قاره جهان در سازمان ملل تشکیل شده است. اعضای این کمیته را به تقاضای کتبی دبیر کل سازمان ملل، دول عضو معرفی می نمایند که به قید قرعه ۱۰ نفر از بین آنان به مدت ۴ سال انتخاب می شوند. ۴ ماه قبل از اتمام مدت مذکور، دبیر کل سازمان ملل کتبا از دول عضو تقاضای معرفی کاندیداها را تا حداکثر ۲ ماه می نماید. لازم به ذکر است که دول عضو باید نتایج اجرای مفاد کنوانسیون را هر سال به دبیر خانه سازمان ملل گزارش نمایند.

در ایران نیز، با این که از طرز تحولات حقوق کیفری و دادرسی اطفال در دوران ایران باستان اسناد و مدارک کافی در دست نیست، لکن شواهد تاریخی نشان می دهد که پادشاهان و حکام دارای قدرت مطلق بوده و متخلف و یا مجرم را به شدت مجازات می نمودند. بر اساس کتبه های باقی مانده از دوران هخامنشی و ساسانیان، پادشاهان از اختیار تام برخوردار بوده و حل داشتند مقرراتی را وضع و یا لغو نمایند.

پس از فتح ایران توسط مسلمانان، جزئیات اسلامی را که مأخذ و منابع آن کتاب قرآن مجید، سنت حدیث، اجماع و عقل بود به مورد اجرا گذاشتند. بر اساس حقوق شرعی (جزئیات اسلامی) دختران ۹ سال تمام هجری قمری و پسران ۱۵ سال تمام هجری قمری بالغ محسوب و قوه تمیز و یا عدم قوه تمیز در تعیین نوع مجازات موثر بود.

از ابتدای مشروطیت نیز در ایران سن مسئولیت کیفری همان سن بلوغ شرعی بود که در مورد دختران ۹ سال تمام قمری و در مورد پسران ۱۵ سال تمام قمری است. قبل از رسیدن به این سن، اگر کودکی مرتکب جرم می شد، هیچ گونه مسئولیت کیفری نداشت و مجازاتی برای او در نظر گرفته نمی شد و بعد از رسیدن به سن بلوغ، اگر کسی مرتکب جرم می شد، با وی مانند مجرمی بزرگ رفتار می شد. نوع کیفر هم تفاوتی نمی کرد. در دی ماه سال ۱۳۰۴ قانون مجازات عمومی به تصویب رسید. این قانون که به امضا و تصویب مرحوم مدرس هم رسیده بود اطفال را به سه گروه تقسیم می کرد. اطفال کمتر از ۱۲ سال، این دسته از اطفال اگر مرتکب جرمی می شدند از مسوولیت مبرا بودند. ماده ۳۴ قانون فوق الذکر چنین مقرر می داشت که اطفال غیر ممیز را نمی توان جزا محکوم نمود. در امور جزایی هر طفلی که دوازده سال تمام نداشته باشد حکم غیر ممیز را دارد. در صورتی که اطفال غیر ممیز مرتکب جرمی شوند باید به اولیای خود تسلیم گردند و باید تربیت و مواظبت در حسن اخلاق آن ها، اطفالی که به سن ۱۵ سال تمام نرسیده اند، یعنی سران آنها بین ۱۲ تا ۱۵ سال است. قانون مذکور، چنین افرادی را ممیز غیر بالغ اطلاق کرده است. ماده ۳۵ قانون مجازات عمومی مصوب سال ۱۳۰۴ چنین مقرر می داشت اگر اطفال غیر ممیز بالغ که به سن ۱۵ سال تمام نرسیده اند مرتکب جنحه یا جنایتی شوند فقط به ده الی پنجاه ضربه شلاق محکوم می شوند، ولی در یک روز زیاده از ده، و در دو روز متوالی زیاده از پانزده ضربه شلاق نباید زد. سرانجام، در مورد اطفالی که سن آنها بین ۱۵ تا ۱۸ سال تمام است، ماده ۳۶ قانون مذکور تصریح می کرد اشخاص بالغ که سن آنها بیش از پانزده سال تمام نباشد ولی به

هیجده سال تمام نرسیده اند، هر گاه مرتکب جنایتی شوند، مجازات آنها حبس در دارالتأدیب است. در مدتی که زائد بر پنج سال نخواهد بود، و اگر مرتکب جنحه شوند، مجازات ایشان کمتر از نصف حداقل زیادتر از نصف حد اعلاای مجازات مرتکب همان جنحه نخواهد بود. در قانون مجازات عمومی مصوب سال ۱۳۰۴، دادگاه خاصی برای محاکمه اطفال در نظر گرفته نشده بود فقط در ماده ۳۷ مقرر می داشت اطفالی که به سن ۱۸ سال تمام نرسیده اند، حتی اگر مرتکب جنایتی شوند، در محکمه جنحه محاکمه می شوند، مگر آن که شریک یا معاون جرم آنها به سبب اقتضای سن باید در محکمه جنایی محاکمه شوند و در این صورت هر دو در محکمه جنایی محاکمه خواهند شد (جوانمرد، بهروز، ۱۳۸۴).

کیفر مرگ با پیشینه ی به درازای تاریخ بشر، بنیادی ترین ارزش آدمی یعنی حیات او را نشانه می رود و از این رو سنگین ترین مجازات بشری به خصوص در مورد کودکان، در تاریخ حقوق کیفری است. در حال حاضر نیز در حقوق کیفری ایران، کیفر مرگ یکی از متداول ترین مجازات ها است. این درحالی است که بسیاری از عهد نامه های جهانی حقوق بشر اعم از کودکان یعنی افراد زیر ۱۸ سال را ممنوع شمرده اند. در همین راستا، بند الف ماده ۳۷ کنوانسیون حقوق کودک دولت های عضو را از به کارگیری کیفر مرگ نسبت به کودکان باز می دارد. ما شمار اندکی از کشور ها مانند ایران به اجرا اعدام نسبت به بزهکاران کودک و نوجوان ادامه می دهند.

بر اساس اسناد حقوق بشر منتشر شده از سوی مرکز حقوق بشر ان متحد، در حال حاضر ۲۵ قرار داد بین المللی حقوق بشری وجود دارد که مهم ترین آن ها میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی (۱۹۹۶)، میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۹۶۶)، کنوانسیون های محو هر نوع تبعیض منع و مجازات کشتار جمعی، حقوق کودک و ... می باشد که دولت جمهوری اسلامی ایران علاوه بر منشور ملل متحد که برخی مواد آن به موضوع حقوق بشر اختصاص دارد، بسیاری از این معاهدات بین المللی حقوق بشر را امضاء و

تصویب نموده است. از تعداد ۲۵ معاهده بین المللی حقوق بشر، ایران دو معاهده را فقط امضاء و ده معاهده دیگر را تصویب کرده است. از بین آن ها دو معاهده با اعلام شرط پذیرفته شده و بقیه بدون قید و شرط به طور مطلق تصویب شده اند. از ده کنوانسیون مورد تصویب، هفت کنوانسیون در زمان رژیم گذشته بدون قید و شرط و به طور مطلق که مهم ترین آن ها میثاقین بین المللی حقوق مدنی و سیاسی و حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ۱۹۶۶ بود و بدون هیچ قید و شرطی و بدون توجه به مغایرت برخی از مقررات آن ها با قوانین موضوعه به تصویب مجلس سنا و شورای ملی رسیده است. سه کنوانسیون در دوران جمهوری اسلامی ایران تصویب شده که مهم ترین آن ها کنوانسیون بین المللی حقوق کودک است تصویب شده است به دلیل لزوم، مطابقت فواید مصوب مجلس با قانون اساسی و موازین شرعی. در مورد تصویب کنوانسیون حقوق کودک ۱۹۸۲ برخورد احتیاطی صورت گرفته و کنوانسیون با یک شرط کلی مبنی بر عدم مغایرت آن با موازین اسلامی و قوانین حال و آینده داخل تصویب گردید.^۱

با وجود پیوستن ایران به کنوانسیون حقوق کودک، دادگاه های داخلی نوجوانان زیر ۱۸ سال را که مرتکب جرم های مستوجب اعدام می شوند، می کشند، محکوم می کنند. ایر دشواری از تعارض قوانین داخلی ایران که ناظر بر تعیین سن بلوغ است با مفاد کنوانسیون سه چشمه می گیرد زیرا قانون مجازات اسلامی برای احراز مسئولیت کیفری سن بلوغ را معتبر می شناسد. اگر چه کنوانسیون به دولت های عضو اجازه می دهد تا برای قوانین داخلی سن پایین تر از ۱۸ سال را برای باز شناختن کودکان از بزرگ سالان در نظر بگیرند ولی نباید

^۱ حبیب زاده، توکل، ۱۳۸۳، جمهوری اسلامی ایران و حق شرط بر معاهدات بین المللی حقوق بشر، فصل نامه پژوهشی در اندیشه امام

فراموش کرد که این سن نباید آن چنان پایین باشد که واقعیت های بلوغ و رشد کودک را نادیده بگیرد.^۱

در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، فصل دهم تحت عنوان مجازات ها و اقدامات تأمینی و تربیتی اطفال و نوجوانان، به ویژه ماده ۹۰ آن در تعریف چگونگی صدور حکم مجازات قصاص و حد می باشد. اطفالی که بالغ شرعی هستند (سن بلوغ شرعی برای دختر ۹ سال و برای پسر ۱۵ سال است) اما زیر ۱۸ سال سن داشته باشند، چنانچه شبهه در کمال عقل و رشد آنها به وجود آید، حدود و قصاص برای آنها اجرا نمی شود. زیرا معمولاً در کمال عقل و رشد اطفال زیر ۱۸ سالی که مرتکب جرم شده اند، شبهه وجود دارد و اگر دادگاه نیز این شبهه را داشته باشد، مجازات حدود و قصاص برای آنها اجرا نمی شود یعنی اصلاً به این مجازات محکوم نمی شوند. همچنین بر اساس این مصوبه، اطفال مبرا از مسئولیت کیفری هستند. همچنین در این قانون سن مسئولیت کیفری تدریجی شده است. از آن جا که در قوانین قبلی سن بلوغ مهم بود، اما اکنون برای کودکان زیر ۱۵ سال تصمیم گیری قاضی مهم است. همچنین به جنسیت هم توجه نشده است و دختر و پسر را با هم در بر می گیرد. از همه مهم تر اینکه ملاک سن شمسی است نه قمری. در ماده ۹ آمده است که در جرائم موجب حد یا قصاص درگاه افراد بالغ کمتر از ۱۸ سال که ماهیت جرم انجام شده و یا حرمت آن را درک نکرده باشد و یا در رشد و کمال عقل آنان شبهه وجود داشته باشد، حسب مورد با توجه به سن آنها مجازات می شوند و دادگاه باید از پزشکی قانونی کمک بگیرد. در ماده ۸۸ درباره کودکان و نوجوانانی که مرتکب جرائم تعزیری می شوند و سن آن ها در زمان ارتکاب، نه تا پانزده سال تمام شمسی است حسب مورد، و بر اساس تبصره ۲ هر گاه نابالغ مرتکب یکی از جرائم موجب حد یا قصاص گردد در صورتی که از دوازده سال تا پانزده سال شمسی داشته باشد به یکی از اقدامات مقرر در بند های ت (اخطار و تذکر و یا اخذ تعهد کتبی به عدم تکرار

^۱ ماده ۹۰ قانون مجازات بکن، راجعین اصلی، مهرداد، ۱۳۸۳، جایگاه کیفر مرگ در جهان، پژوهش حقوق و سیاست شماره ۱۱، صص ۱۳۰-

جرم) و یا ث(نگهداری در کانون اصلاح و تربیت از سه ماه تا یک سال در مورد جرائم تعزیری درجه یک تا پنج^۱) محکوم می شود و در غیر این صورت، یعنی زمانی که ابله به بالغ نه تا دوازده سال شمسی داشته باشد یکی از اقدامات مقرر در بند های الف(تسلیم به والدین یا اولیاء یا سرپرست قانونی با اخذ تعهد به تأدیب و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق طفل یا نوجوان)، ب(تسلیم به اشخاص حقیقی یا حقوقی دیگری که دادگاه به مصلحت طفل یا نوجوان بداند با الزام به انجام دستور های مذکور در بند الف در صورت عدم صلاحیت والدین، اولاد یا سرپرست قانونی طفل یا نوجوان و یا عدم دسترسی به آن ها با رعایت مقررات ماده ۱۱۷۳ قانون مدنی) و پ(نصب به وسیله قاضی دادگاه) این ماده در مورد آن ها اتخاذ می گردد. بر طبق ماده ۹۱ در جرائم موجب حد یا قصاص هر گاه افراد ابله کمتر از هجده سال، ماهیت جرم انجام شده یا حرمت آن را درک نکنند و یا در رشد و کمال عقل آنان شبهه وجود داشته باشد، حسب مورد با توجه به سن آن ها به مجازات های پیش بینی شده در این فصل محکوم می شوند. دادگاه برای تشخیص رشد و کمال عقل می تواند نظر پزشکی قانونی را استعمال یا از هر طریق دیگر که مناسب بداند، استفاده کند. بر طبق ماده ۹۲ در جرائمی که مستلزم پرداخت دیه یا هر ضمان مالی دیگر است، دادگاه اطفال و نوجوانان مطابق مقررات مربوط به پرداخت دیه و خسارت حکم می کند.

^۱ درجه ۱: حبس بیش از بیست و پنج سال، جزای نقدی بیش از یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال، مصادره کل اموال، محاق شخص حقوقی

درجه ۲: حبس بیش از پانزده تا بیست و پنج سال، جزای نقدی بیش از پانصد و پنجاه میلیون (۵۵۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال، مصادره یک میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

درجه ۳: حبس بیش از ده تا پانزده سال، جزای نقدی بیش از سیصد و شصت میلیون (۳۶۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا پانصد و پنجاه میلیون (۵۵۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

درجه ۴: حبس بیش از پنج تا ده سال، جزای نقدی بیش از یکصد و هشتاد میلیون (۱۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا سیصد و شصت میلیون (۳۶۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال، انفصال دائم از خدمات دولتی و عمومی

درجه ۵: حبس بیش از دو تا پنج سال، جزای نقدی بیش از هشتاد میلیون (۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا یکصد و هشتاد میلیون (۱۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال، محرومیت از حقوق اجتماعی بیش از پنج تا پانزده سال، ممنوعیت دائم از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی

برای اشخاص حقوقی: ممنوعیت دائم از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه برای اشخاص حقوقی